

1. **ОВИНИ**

~~747.~~
УНУ

№ 1 ліріес

ч. 1 липень 1939

~~50576~~
20

гр.

Р. Борис

ЖУРНАЛ

~~747.~~
ЛІПЕНЬ

НОВИНИ

МІСЯЧНИК АКТУАЛЬНИХ СПРАВ

Виходить 1-го кожного місяця

Передплата: за 6 книжок 1 зл.
за 12 книжок 2 зл.
для заграниці за 12 книжок 1 дол.
Гроші слати: розрахунковим переказом число 191.

Адреса: „Новини“, Львів, Скарбківська ч.4. III. пов. м. 18.
„НОВИНИ“ — можна набути в представників Видавництва, в усіх українських книгарнях і в багатьох кіосках на терені цілого краю.

ХТО замовляє більшу кількість примірників тої самої книжки і платить згори одержує 30% опусту.

ХТО хоче стати представником Видавництва і поширювати „НОВИНИ“, хай прочитає те, що є написане на 3 — 4 стор. окладки.

ВОЛИНЯКИ! У вас найкраще робити так: в кожній книгарні є „НОВИНИ“ — збирайте у своїх селах від усіх тих, що хочуть мати „Новини“ по 20 гр., їдьте до міста та купуйте книжки в книгарні. При тому не забудьте там зголосити, що будете постійно брати більші кількості, щоби книгарня знала скільки замовляти.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, КУПУЙТЕ, ПОШИРЮЙТЕ „НОВИНИ“!

в „НОВИНАХ“ — знайдете відповідь на ті питання, які в сучасну пору Вас найбільше тривожать!

в „НОВИНАХ“ — кожна книжка написана так ясно і пориваюче, що її зрозуміє всякий, хто тільки вміє читати!

НАСТУПНА КНИЖКА ВИЙДЕ ТОЧНО 1. СЕРПНЯ
під наголовком

„ЧИ БУДЕ ВІЙНА І КОЛИ?“

Про те, що знайдете в цій книжці довідаєтеся з того, що є написане на ст. 31 і 32 цієї книжки!

ПІДГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ДРУКУ ТАКІ КНИЖКИ:

З циклю актуальних справ: 1. „ГІТЛЕР І УКРАЇНА“, 2. „ХТО ЗАВАЛИТЬ ССРСР?“ 3. „ЩО ДІЄТЬСЯ ТЕПЕР ЗА ЗБРУЧЕМ?“

З циклю „наша сила“: 1. ЧОМУ МИ ПРОГРАЛИ ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ. 2. „СЕЛЯНСЬКА АРМІЯ“. 1. ЧАСТИНА. 3. „В СЕЛЯНСТВІ СИЛА НАРОДУ“.

Якщо вмежичасі зайде якась важна світова подія, чи вирине у нас поважна справа — „Новини“ негайно присвятять їй окрему книжку.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ, ПРОПАГУЙТЕ „НОВИНИ“!

06/17 30576

ДО ВСІХ КОМУ ПО- ПАДЕ В РУКИ ЦЯ КНИЖКА!

Прийшли дуже важні часи. Надходять ще важніші. Великі зміни готуються для сьогоднішнього світа. І в цих подіях, що неодмінно прийдуть, напевно важитиметься теж і доля нашого, українського народу.

Сьогодні треба нам здавати собі ясно справу з багатьох важних для нас питань, треба теж, щоби ми кожного разу добре визнавалися в усіх тих подіях, які приходять та лучаться, так чи інакше, з інтересом нашого народу.

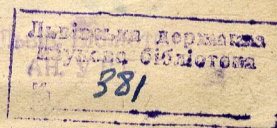
Добра преса сповняє тут велику роллю. Але преса не завсіди може вповні сповнити те, чого ви хотіли б. Вона живе кожним днем зокрема, а її різномірний зміст не дозволяє на те, щоби всесторонньо й вичерпуюче підійти до всіх важних справ. Тому часто знаходите там тільки коротшу або довшу статтю, тоді, коли ви хотіли б прочитати все, що тільки влягеться з даною справою.

Тепер, більше, як коли, потрібні у нас видання, які присвячували б глибшу і всесторонню увагу кожній окремій справі й кожній окремій події, що в дану хвилину найбільше тривожить вас.

САМЕ ТОМУ ПОЯВЛЯЮТЬСЯ

„Н О В И Н И“

часопис-книжка для народніх мас, присвячений пооди-

2508
ноким найбільш пекучим справам теперішнього українського життя і справам, що стоять у звязку з інтересом українського народу.

ПЕРШІ КНИЖКИ:

З циклю актуальних справ:

1. „Н І М Ц І В У К Р А І Н І“
2. „Ч И Б У Д Е В І Й Н А І К О Л И?“
3. „Г І Т Л Є Р І У К Р А І Н А“
4. „Х Т О З А В А Л И Т Ь С С С Р?“
5. „Щ О Д І Є Т Ь С Я Т Е П Е Р З А З Б Р У Ч Е М?“
6. „Я К В И Г Л Я Д А Т И М Е Т Е П Е Р І Ш Н Я В І Й Н А?“

З циклю „Наша сила“:

1. „Ч О М У М И П Р О Г Р А Л И — — — — —
— — — — — В И З В О Л Ь Н І З М А Г А Н Н Я“
2. „Щ О П Р И З Н А Ч Е Н О У К Р А І Н І“
3. „С Е Л Я Н С Ь К А А Р М І Я“ В 3-ОХ Ч А С Т И Н А Х.
4. „С Е Л Я Н С Т В О — О С Н О В Н А С И Л А Н А Р О Д У“

Як тільки вирине якась більшої ваги справа, або станеться важна подія — „НОВИНИ“ негайно присвятять їй окрему книжку.

Початково „Новини“ виходять раз у місяць, але небаром почнуть появлятися частіше і тому передплата встановлена за 6. або за 12. книжок, а не піврічна і річна, бо може зайти і так, що в році вийде 20. і більше книжок.

„НОВИНИ“ — це в сучасну пору те, на що ви всі ждали! Тому не повинно бути такого, який від тепер не читав би „Новин“!

Передплачайте! Пропагуйте! Поширюйте!

„Н О В И Н И“

Р. Борис

НІМЦІ В УКРАЇНІ

Сьогодні часто доводиться нам чути про такі, чи інші пляни Німеччини щодо Сходу Європи а щодо України зокрема. З цього приводу варто нам впершу чергу поглянути дещо в недавнє минуле, коли то Німеччина мала нагоду взяти чинну участь в творенні нового ладу на Сході Європи.

Історія дослівно не повторяється. Те, що було вчора так — завтра може цілком інакше виглядати. Змінюються дієві сили, змінюються погляди, способи. Та всетаки в прикмети, які тривають не раз довгими століттями і їх таки треба мати на увазі, таксамо, як не треба забувати і про тверді, незмінні закони життя.

В цій книжці довідаєтеся про те, як український уряд запросив в Україну німецьку армію, як вона туди прийшла, як поводитися, що зробила, що хотіла зробити і чим те все скінчилося.

Як український уряд запросив в Україну німців і що з того вийшло?

Вже чотири роки тривала світова війна. Цілий світ станув був проти Німеччини. Вона мала при своєму боці тільки Австро - Угорщину, Болгарію та Туреччину. Все таки, не зважаючи на великанську перевагу противників, Німеччина побідно наступала на всіх фронтах, її військо вело бої на чужих землях.

Саме тепер був час, коли здавалося, що Німеччина була вже дуже близько остаточної перемоги. Відпадав для неї один великий фронт. В Росії, що воювала проти Німеччини, вибухла революція, одна, а зараз небаром друга, большевицька. Росія переставала бути здібною вести даліше війну проти Німеччини.

Властиво російської армії вже не було. Були ще тільки штаби, армія розкладалася і йшла додому. Невдалий сильний російський фронт проти Німеччини починав світити пусткою. А до того на тих землях, де цей фронт тягнувся повстала нова самостійна українська держава.

Україні, більше як кому іншому, не було пощо воювати. Їй треба було спокою на те, щоби мати змогу будувати своє молоде свободне життя та творити свою силу, бо ось уже з півночі наступали московські большевицькі орди. Мир із Німеччиною був для України дуже на руку.

Але й для Німеччини та її союзників такий мир був потрібний, як спасення. Україна мала те, чого їм найбільше бракувало, щоби даліше вести війну. Австро-Угорщині вже таки грозило марево голоду. У Відні починалися голодові заворушення. Підписуючи мир

з Україною — ці держави могли рівночасно увійти з нею в торговельні взаємини і, в обмін за свої товари, дістати хліб.

Почалися мирові перемови і вночі з 8-го на 9-го лютого 1918 р. в Бересті над Бугом представники української держави підписали мировий і торговельний договори з Німеччиною та її союзниками. Був це перший мир від початку світової війни.

Берестейський мир — це була велика й світла перемога молодій українській дипломатії. Цей почесний для України мир уводив її як рівнорядну силу в міжнародні взаємини з великими державами світу.

Цар Карло, довідавшись про те, що українці підписали мир, вислав був Чернінові¹⁾ таку телеграму:

„Глибоко зворушений і втішений вісткою про закінчення миру з Україною, висловлюю Вам, дорогий графе Чернін, з усього серця вдячність... Вашим зусиллям Ви створили найкращий день мого так багатого в турботи правління“.

Німці теж уважали для себе великим успіхом підписання договору з Україною.

Для України приемливим теж був цей мир і під оглядом торговельним. Саме вчас найбільшої руїни свого промислу — Україна мала дістати в обмін за збіжжя все те, чого недостачу дуже відчувалося тоді в Україні.

Та це все було б так, якби на всіх границях української держави стояли її озброєні варті. Тимчасом було інакше. Ворог уже був в середині краю і ось - ось мав виперти український уряд із границь України. Треба було в союзників просити піддержки.

„Зрештою пише ген. Гофман²⁾ — коли вже підписано мир, то самі українські делегати не робили тайн з розпучливого положення свого уряду й отверто звернулися до Німеччини з проханням підтримки. Що ми не могли цьому прохання відмовити, було для мене дуже ясне. Ми сказали А й мусіли сказати Б... Ми признали український уряд і ми заключили з ним мир і до-

говір. Отже тепер ми мусіли дбати, щоб заключений мир справді увійшов в життя, а задля цього треба було в першу чергу підтримати той уряд, що з нами замирився.“

Знаючи, що не дуже добре впускати когось із зброєю на свою землю — український уряд хотів, щоб на допомогу прийшли тільки дивізії створені з українців, полонених в Німеччині, та галичани з австрійської армії. Але Австрія не хотіла на це згодитися, тому що галичанами обсадила воєнний італійський фронт. Знову-ж німці казали, що для сформування українських дивізій із полонених в російсько - німецьких боях треба довшого часу, а тут ждати нема коли. Ці дивізії будуть формуватися і їх відставлять в Україну, як тільки будуть готові. Тепер допоможе німецьке військо.

Чи вдійсності тільки те було причиною, що німці воліли таки самі увійти в Україну, — треба сумніватися. Вони мали свої пляни. Зразу було ясным тільки це, що німцям дуже залежало на тому, щоб Україна з цілою певністю доставила їм потрібні харчеві продукти. (Згідно з договором одного тільки хліба Україна мала доставити мільон тон). А крім того велику частину столеного на фронтах німецького війська можна було дати на спочинок, на розкішну українську пашу. Тих, що відпочали можна було тоді знову вислати на захід, а в Україну прислати інших на відпочинок.

Німці негайно вступили в Україну. Начоло в бої пішли українські піші і кінні частини, що вірно держалися докінця Центральної Ради і її уряду. Помагала їм тільки німецька артилерія. Решта німців йшли позаду і займали здобуті становища.

Большевицьке військо кинулося в розтіч. Большевики кидали зброю, продавали селянам за безцін коні, вози, сідла, муніцію та без зброї тікали дальше, ніби то йшли з давнього російсько - німецького фронту, як здемобілізовані.

Отак, пострілюючи собі для бравури, німецькі

війська скорим маршем входили в гллуб України. Не відомо навіть, чи в цілому поході вперед лишили забитим, хоч одного вояка. Йшли головно вздовж залізничних шляхів, всюди лишаючи свої залоги.

Маса того війська сіро - зеленуватим потоком лилась по дорогах на схід. А серед тої маси німецького війська виринали тільки окремі постаті українських вершників із національними повязками на рукавах та з довгими шликами на шапках.

Від давнього російсько - німецького фронту аж до області донських степів залунала пісня:

„Від далеких французьких ланів
до суворих російських пісків і болот
ми несем на шаблях перемогу! О, Германіє!“

Прихід німців — згадує один — викликав серед населення України неоднакове вражіння. Перше безпосереднє почуття можна сказати $\frac{9}{10}$ частий населення, без різниці національності, клас і партій — це були радощі. Це були великі радощі звичайної людини, що спечкалася повсякденної небезпеки грабунків і вбивств. Звичайний простий обиватель радів тою радістю, якою радіє людина тоді, коли з її хати вибралися нарешті розбійники, лишивши йому бодай життя. В дійсності всюди радісно вітали німців.

Але з другого боку була якась непевність. Невідомо було, що несуть із собою ті незнані люди у важких сталевих шоломах, що твердою ходою, з якимись мертво карними обличчями, ходять по вулицях збитими лавами під звуки дудочки?

Спочатку німці заховувалися дуже здержано. Назверх заявляли вони свою велику прихильність до української справи, не втручалися в політику українського уряду. Але було ясно, що вони прийшли тут не на те, щоб тільки комусь добро робити. Ні, їх ціль була далеко простіша: зібрати з України якнайбільше хліба і всякого іншого добра, при тому, не зважаючи дуже на те чи воно покриватиметься з інтересом укра-

їнської держави, чи ні. А крім того неможливим було, щоб німців не опанувала самовпевненість у свою силу і почуття ласки, яку зробили майже безборонному урядові молододі держави. До того взагалі трудно було довідатись, які глибші пляни щодо сходу Європи в німецьких головах.

І вдійсності вже по півтора місячному перебуванні на Україні, німці стали почувати себе там краще, чим у своєму фатерлянді³). Скоро почали виявлятися теж і неприємні сторони німецької допомоги.

Перше, що впадало в око це те, що німці, вже заздалегідь потайки від українського уряду поділили між себе і австрійців впливи на українській землі, так якби в кольонії. Для австро-угорських військ, згідно з тою умовою, припала південно - західна частина Волині, губернії подільська, херсонська, катеринославська, з Одесою та одеська залізниця. Для німців припала решта губерній України з Києвом, Таврія і Крим. Вугляні і рудничі райони в східній частині катеринославщини мали підлягати спільній управі і його мали обі сторони спільно використовувати по рівній частині.

Дальше, в заяві до німець. народу, якою Центральна Рада запросила німців на Україну, говорилося тільки про охорону німецьким військом північних кордонів України, тобто йшло про те, щоб німці відразу пішли лінією північною кордону України з Московщиною. Ні з боку уряду, ні з боку мирової делегації не було ніяких заходів, які давалиби німцям підставу й право сунутись прямо в Україну і обсаджувати своїми залогами міста і край, так як вони це зробили.

Згідно з умовами, мали вони сторожити границь України, щоб дати можливість українському урядові при допомозі українського війська завести лад в краю. А вдійсності вони воліли вислати українські частини сторожити східних границь, а самі взяли обсаджувати весь край своїми військами.

Це свідчило про те, що, коли німці й не мають

своїх інших скритих плянів, а хочуть тільки вивезти якнайбільше хліба, то все таки дають відразу до розуміння, що воліють взяти його таки своїми власними руками, аніж одержати від українського уряду на підставі заключених торговельних договорів.

Про це свідчило вже зразу й те, що прим. німці не наставляли своїх лобів на большевицькі кулі, бо все у безпосередній бій ішли українські частини. А все таки німці всю воєнну добич зараз же забирали до своїх рук на власність, що й викликало перші непорозуміння.

Взагалі німці відразу почали виявляти, що не дуже охочо терплять українське військо і поводитися так, нібито от - от зроблять йому кінець. І чим даліше увільнялась Україна від большевиків, тим менше приязні до себе почували українські вояки від своїх німецьких товаришів по зброї.

Бували навіть випадки, що німці хотіли роззброювати українські частини. В одних споминах читаємо наприклад таке:

„В одному з південних українських міст, не то в Миколаєві, не то в Херсоні, німці рішили ліквідувати своїх озброєних союзників. В ночі вони окружили касарні, де містилося українське військо, виставили довкола скоростріли й домагалися від українців, щоб ті видали німцям зброю. Поки велися переговори несподівано надійшла якась нова українська частина. Вона побачила німців і звернулася до них з таким самим побажанням. Після коротких переговорів „союзники“ розійшлися „по хорошому“, на цей раз кожний при своїй зброї“.

Підозріле було й те, що німці, які так люблять точний розрахунок, цим разом не спішилися ані троха складати якінебудь точні умови, щодо обміну товарами. Відповідали, що, мовляв, „свої“ погодяться. При тому вони почали відразу самі, не через посередників українського уряду, робити в селян різні реквізиції на

прохарчування своєї армії і то в такий спосіб, що це не могло віщувати надто щирого серця до них у селян.

Не зважаючи на ці всі неприємні об'яви, — український уряд старався злагіднювати погане вражіння, яке почало виростати з приводу присутности німецького війська в Україні. Він рахував на те, що німці всетаки у внутрішні справи держави не будуть втручати. Сподівався, що тимчасом буде створена своя армія і тоді мине потреба задержувати німецьке військо в Україні, тимбільше, що Німеччина ще воювала із своїми противниками і їй потрібний був кожний вояк на заході.

І офіційні заяви відповідальних німецьких політиків і військових кругів здавалися давати підстави до такої надії. Представники Німеччини при всякій нагоді заявляли, що прийшли в Україну тільки як гості і друзі. Заявляли, що вони не мають ніякого наміру переводити якунебудь свою окрему волю на українській землі, бо все це належить тільки до українського уряду, а його вони шанують.

Німецький державний канцлер у своїй телеграфічній відповіді на повідомлення голови українського уряду про те, що Україна звільнена від московських військ, повідомляв навіть так:

„Хай назавжди збереже український нарід волю і владу, щоб жити по своєму власному розумінні і ним самим установленому праву. Німецькі війська ще стоять у Вашому краю. Одначе маю сміливість заявити, що як тільки Ви прийдете до переконання, що потреба допомоги німецького війська скінчена негайно буде даний наказ про його вивід з України“.

З цією надією український уряд замовчав ті нетактовности, що їх відразу допустилося німецьке командування, самовільно визначивши форму допомоги. Український уряд робив усе можливе, щоб населення відносилося до німців, якщо й не зовсім прихильно, то в кожному разі спокійно, щоб не було виступів селянства й обітництва проти німців.

Рада Міністрів, уже в перших днях звернулася до всієї людности УНР⁴) з відозвою. І так вияснила в ній запрошення німців в Україну:

„...для того, щоб швидше покласти кінець грабункові України... Рада Міністрів прийняла військову допомогу від нині дружніх вже нам держав Німеччини й Австро - Угорщини.

„Ці німецькі війська, дружні нам, будуть битися з ворогами УНР під проводом Полевого Штабу нашої держави. Вони будуть допомагати нам. Ці війська не мають ніяких ворожих нам намірів“.

А Центральна Рада в своєму „сповіщенні“ до громадян УНР, в справі революційних здобутків, додавала:

„В усе це німці не мішаються і не мають робити ніяких змін в тому. Вони приходять, як наші приятелі і помічники, на короткий час, щоб допомогти нам в скрутну хвилину нашого життя і не мають заміру в чомуньбудь перемінювати наші закони ні обмежувати самостійність і суверенність нашої республіки“.

Однак зудару таки не далось оминути. Спершу прийшов він саме в тій справі, яка найбільше боліла німців, а саме щодо стягнення якнайбільше хліба з України.

Аж кости тріщали, так обнімали...

Зближався час весняного засіву. Селянство засівало свої землі, але дуже обережно ставилось до засіву поміщицьких земель, що тепер, згідно з законом Центральної Ради без викупу переходили на власність селянства. Селяни не вірили в те, що збір із цих земель належатиме до них. Не вірили тимбільше, бо бачили, як із приходом німців деякі дідичі вертались назад у свої маєтки і починали господарити як і до революції. Німці ставали в їхній обороні, бо дідичі зобов'язувалися їм засіяти все, та дешево продати.

Український уряд робив всякі заходи, щоб таки пе-

реконати селян в тому, що із засіяних піль свобідно зберуть жниво, що зможуть його свобідно продати на ринку, або державі, бо уряд України зобов'язався продати німцям збіжжя, а не дати даром. Ці зазиви почали денеде помагати, але для німців це ще не давало ніякої певности.

А рівочасно вилізло ще одно шило з мішка.

Хоч не було ще обміну грамотами, в яких найвищі уряди держав мали затвердити постанови берестейського договору, — торговельні взаємини вже були почалися. Більше 3-ох мільонів пудів хліба дала вже була Україна союзним державам. До того не враховано коштів прохарчування 6-ох корпусів їхнього війська і того, що війську вдалося зареквірувати на карти, за які мав платити український уряд. Але виявилася дуже прикра справа. Показалось, що ані Німеччина, ані Австро-Угорщина не мають чим платити за товари.

У берестейському договорі була застережена виміна товарів потрібних союзним державам за товари потрібні Україні, головно за матеріяли і господарські машини. Виміна мала відбуватися поїзду за поїзд.

Однак, хоч з України сушею на захід і через Чорне море вверх Дунаєм йшли вже цілі транспорти муки та всякого іншого добра — в Україну мало що приходило.

Німеччина не могла навіть достарчити відповідної кількості конечно потрібних, і для їхньої навіть користі, сільсько-господарських машин. А щодо Австрії то зажартував хтось у той час, що вона може присилати до нас щонайвище гірку воду „Франца Йосифа...“ І на жаль цей жарт був дуже близький до правди. До Австрії йшли вже тисячні вагони українського хліба, рятуючи голодний Відень перед смертю, а до нас з австрійського краму за виїмком галицької солі, тютюну та сірників нічого не приходило. А і про цей товар оповідали, що то крам величезний недавно з південної України, як військово реквірований, а тепер перепакований і привезений назад у заміну, вже як австрійський товар.

Не маючи іншої ради український уряд, згодився

вкінці дати кредит у грошах. Обі держави дістали кредиту на суму 643 мільйони карбованців. Незабаром виготовлено точні договори щодо всього обміну. Український уряд зобов'язався до 31. липня 1918. доставити 60 мільйонів пудів (1 мільйон тон) хліба й хлібних продуктів, товщів, олійного насіння і стручкових рослин, 4000 мільйонів яєць, 2 мільйони 720 тисяч пудів живої худоби, 1 $\frac{1}{2}$ мільйона пудів сушених овочів, капусти, цибулі, 300 вагонів будівельного дерева, 37 $\frac{1}{2}$ мільйона пудів залізної руди, а крім того деякі скількості шкіри, льону і т. п.

Для організації постачання німці й австрійці мали zorganizувати в порозумінні з українським урядом сільсько-господарську централю з філіями по всьому краю. Вона мала зайнятись всіми справами скупки потрібних продуктів за гроші, або за товари.

Справи торговельного товарообміну і скупки поволі сьак так налашдувались. Але німців таки дальше сильно непокоїла справа засіву поміщицьких⁶⁾ маєтків, а теж і те, чи вдасться їм шляхом добровільної продажі й купівлі стягнути з України відповідну скількість товарів. Крім того вони почули себе вправі братись за власну політику.

У Відні таки скоро втратили були терпець. Тамошні військові кола не могли довше глядіти на працю добровільної торгівлі в Україні. Генеральний штаб спонукав навіть цісаря видати наказ, що австро-угорські відділи в занятих нами частинах України перебирають на себе всю владу. Це означало, що військо саме займеться заведенням такої господарки, що без огляду на всякий спротив населення стягнути з України якнайбільше майна, навіть хочби терором⁷⁾ і грабунком. Але це рівночасно означало стихійний зрив усього українського селянства в тих областях і дуже прикрі наслідки для загонистих австрійців.

Тільки тому німці відразу гостро осудили цей аж надто ризиковний плян своїх приятелів. Навіть вимогли тоді від австрійської команди, що на будуче не посміє

вести в Україні якоїнебудь відокремленої від німців політики й признає над собою у цих справах зверхність німецького командування. Німці, хоч ще не дуже знали що таке Україна, але встигли були вже настільки зорієнтуватися, що могли сподіватися чим пахне такий крок. Німці мали інший плян.

„Що торкається дальшого забезпечення харчами центральних держав то всі представники великої земельної власности вказують на те, що селяни оброблять землю лише для власного вжитку і що надмір збіжжя потрібний до вивозу можна буде дістати тільки при допомозі великих землевласників. Для того щоб вести дальше таке господарство треба тут тільки необхідних до цього засобів, а селяни забрали з маєтків увесь інвентар і знаряддя“ — так писав у своєму рапорті до начальника відділу воєнних операцій німецького східнього фронту один з його політичних шпигунів на Україні.

І почалося. Німці розпочали від того, що відновляли поміщицькі господарства та охороняли їх. Спочатку робилося це шляхом не отвертих наказів а тільки місцевим терором над селянством. Поміщики, переважно чужинці, вертали у свої маєтки, а селяни мали звертати їм все, що забрали в часі революції, а як ні то німці накладали на села контрибуції не раз вищі вже не від вартости забраного інвентаря, але взагалі від вартости цілого поміщицького маєтку! Контрибуції стягало німецьке військо, а головно опричники, що їх почали наймати собі чужинці поміщики з різної чужонаціональної наволочі. Всякі контрибуції стягали безоглядно прямим рабунком, а бували випадки, що вразі спротиву селянства підпалювано цілі села. Налякане такими карами селянство добровільно відмовлялося від поміщицької землі та звертало панам попередньо забраний інвентар.

Всіх запідозрених у „грабуванні“ поміщицьких маєтків виловлювали і як „большевиків“ розстрілювали

після присудів німецького польового суду, а то й без нього. Тюрми почали переповнюватися селянами.

Власне із цих судів і почалось наявне втручання німецького командування у внутрішні справи української республіки. Український міністр справедливості мусів аж видати до прокураторів окружних судів в Україні обіжник про те. Міністр пригадував, що чужі суди не мають сили в УНР-ці, що на Україні існує і рішає у всьому український суд і українські військові суди при українських військових командантурах. Та цей обіжник дуже образив німців і ще більше загострив

До втручання у внутрішні справи УНР, вела німців взаємини.

ще й їхня щораз гостріша реквізиційна діяльність.

Український уряд всіма силами намагався приневолити німців робити реквізиції потрібного для їхнього війська хліба й фуражу через українські влади на місцях. Але німці йшли вперто простішим для них шляхом безпосередніх реквізицій.

Притому вони таки на добре розгулялися. Вони зуміли навіть в імені українського уряду видавати картки, на яких часто замість рахунку траплялися такі написи як: „бай аїнем Швайн габе іх аін Швайн бекомен“⁸⁾. Така нахабна поведінка німців ще більше обурювала і доводила до збройних виступів селянства проти німецьких відділів.. Це знову кінчилося гострим німецьким терором над населенням.

Німці почали на кожному кроці легковажити українську владу і цим ще більше роззухвалювали протиукраїнські елементи і додали їм заохоти до протидержавної діяльності. Ба, що більше, самі вони почали входити в ближчі звязки не тільки з чужинцями поміщиками але й зрізними московськими заволоками і недобитками. А чимало їх знайшло собі в тому часі захист в Україні перед большевиками. Нишком переговорювали німці з цими чорносотенними недогризками про якісь справи.

Всі зусилля українського уряду опам'ятати німців

сходили наніщо. Німці з кожним днем все більше й більше роззухвалювалися і почали вимахувати своїм озброєним п'ястуком, аж поки не дійшло до того, що вирішили спершу взяти зовсім лише на себе справу весняного засіву і взагалі впорядкування земельних справ в Україні.

Головнокомандуючий німецькими військами в Україні фельдмаршал Айхгорн сам, без порозуміння з українським урядом видав наказ, в якому наказував підчиненим собі військовим властям вжити заходів до того, щоб всі поля були засіяні. „Земельний закон“, що він його видав був короткий:

1. Врожай належить до того, хто засіє землю (цей врожай мали потому забрати німці „по відповідних цінах“).

2. Селянин, який візьме землі більше, як може обробити, буде за це суворо покараний.

3. Там де ще врятувалося життя поміщикам, селяни, шануючи 1. точку, не повинні чинити їм перешкод у засіві на їх маєтках. Навпаки земельні комітети повинні допомогти поміщикам сільсько - господарськими машинами, кіньми та зерном на засів.

4. Місцеві розпорядження зв'язані із виконанням цих точок повинні провадити в німецькій і українській мові.

Цей наказ був нетільки наявним доказом грубого, нічим неприкритого втручання німців у внутрішні справи УНР. Він теж одним почерком пера перечеркав усі революційні здобутки українського селянства і його права до землі; явно повертав у маєтки усіх поміщиків, та ще й велів селянам на них працювати.

Не зважаючи на всі протести українського уряду, оберкоманда⁹⁾ навіть не думала чогонебудь змінити в цьому „законі“.

Ба щобільше, в німецьких головах доспів плян перебрати всю владу в Україні. Згідно з ним малося на увазі спочатку обмежити Центральну Раду і Уряд в правах, опісля змінити їх склад і в слід за цим зручно,

але скоро вповні підпорядкувати таку українську „владу“ і її діяльність інтересам Німеччини і Австро-Угорщини. Ще в березні Комін Росс, розвідчик військового відділу німецького міністерства закордонних справ рапортував своїй централі таке:

„Центральна Рада держиться тільки завдяки німецькій окупації. Та її влада кріпшає з кожним днем. І можна зробити висновок, що рівнобіжно з цим зміцненням влади Ради, її відношення до німців ставатиме щораз більше вороже“.

„Жуківський — писав він про українського міністра військових справ — робить враження енергійної людини, яка знає чого хоче. Тепер він працює з великим зусиллям над тим, щоб тримати армію у своїх руках... Крім того, згідно з його пляном у ряди армії треба по-кликати новобранців за 1 рік“.

Цей рапорт, як не можна краще виявляє, що німці скоро почали вважати Україну якимсь своїм новим Камеруном, Конго, Ост - Африкою чи Ной - Поммерном. Засмакували багатства України й тому їм не хотіло вже навіть і снитися про те, що небаром треба буде покинути той багатий прекрасний край. А може й якісь інші ще думи снувалися в головах їхніх військових начальників. В кожному разі вони вже боялися зросту сили українського уряду і думали над тим, щоби до цього не допустити.

Ясно тепер, чому то вони всіми силами не допускали весь час до створення української армії. Ясно і те, чому німці не допустили до того, щоб Крим був у межах української держави, чому не хотіли допустити до того, щоби чорноморська фльота підняла українські прапори. Чому прибрали виключно у свої руки Севастополь, базу української фльоти і ключ панування над Чорним Морем.

Бо треба знати, що негайно після увільнення України від большевицьких банд, українське військо під проводом полк. Болбочана поспішило прилучити до України Крим і чорномор. флоту. Все ворожило для то-

го походу якнайкращий успіх. Українські війська заняли були уже майже увесь Крим. Населення витало їх з великим захопленням і вже їхала до Центральної Ради делегація Криму прохати прилучення до України. Чорноморсько фльота, довідавшись про те, що зближаються українські війська підняла українські прапори.

Але нагло, як грім з ясного неба, приходить вістка, що німці вимагають негайного звільнення Криму від українських військ і то під загрозою воєнних ділань. Рівночасно з тим на Крим вмашеровували німецькі війська. Вони самі заволоділи ним, тому мовляв, що там мішане населення і чимало німецьких кольтоністів. А, занявши незабаром Севастопіль, німці поставили на кораблях української чорноморської фльоти свої варти і наказали підняти німецькі воєнні прапори а командний склад і залогу зробили своїми воєнно - полоненими.

Рука в руку з німецьким командуванням йшло й австрійське, хоч воно мало на оці багато вужчі пляни і хотіло тільки здерти з України в якнайкоротшому часі якнайбільшу скількість хліба. Ці то вже зовсім не закривали своєї комісійної політики. Ось місце із реферату, зложеного міністрові закордонних справ у Відні п. н. „Наша політика в Україні“:

„Вістки, які приходять про становище в Україні, з кожним днем ясніше переконують в тому, що ми будемо примушені вийти поза межі дотеперішньої військової окупації, якщо ми хочемо досягти головної мети цієї нашої акції... Треба примусити Центральну Раду, яка під кожним оглядом залежна від нашої піддержки, прийняти наш погляд.

„Якщо цього не дасться осягнути, то треба буде спробувати привести до влади неукраїнські елементи, й такі елементи повинні знайтися не тільки серед інтелігенції і заможніших кляс“...

Крім того австрійське командування домагалосся негайної висилки нових 4 - 5 дивізій (хіба не для охорони незагрожених тоді границь!)

„Іменем ґерманськаво праві- тельства приказиваю всім вам паднять руки вверх!“

Події почали розвиватися скорим темпом. 24. квітня у начальника штабу німецьких військ в Україні відбулася нарада, в якій взяли участь німецький і австрійський послы із своїми військовими аташе¹⁰). На цій нараді прийшло до згоди щодо такого:

Спільна праця з теперішнім українським урядом в його напрямних неможлива. Творення генералгубернаторств в сучасний мент незручне. Треба покищо вдержати скільки можна довше український уряд, але він мусить залежати в своїй діяльності від німецького і австро-угорського вищого командування та не повинен перешкоджувати необхідним політичним і військовим постановам.

Тому рішили звернутися до українського уряду між іншим з такими домаганнями:

„Як довго німецькі і австро - угорські війська перебувають в Україні, ніяка українська армія не може формуватися.

„Земельне питання має бути розв'язане через відновлення приватної власності і виплату селянами за розділені їм землі“.

Було там ще й чимало інших точок і всі вони кінчилися словами... „але в порозумінні з обома командуваннями“.

Ясна річ, український уряд не міг згодитися на такі домагання, хочби тільки з уваги на першу точку. Згодитися, це значило здатися вповні на ласку й неласку німців, а в якійсь рішачій хвилині (різні вони в той час могли бути), не мати на оборону своїх границь ані одного власного вояка.

Німці тепер не бачили вже іншого виходу для себе як тільки державний переворот в Україні. Тимбільше, що в міжчасі увійшли з ними в дуже близькі взаємини

різні московські чорносотенні кола і представники великої земельної власності в Україні. Оті круги тепер самі підюджували німців до перевороту.

Зрештою трудно тепер знати, хто кого намовляв. Одно є певне, що німці давніше вже були увійшли у звязки з провідниками московської чорної сотні і то не тільки в Україні. Між іншим, у порозумінні з тайними протибольшевицькими кругами в Москві і Петрограді, вони плянували були ще на 18 червня там переворот і відновлення „єдиної неделімої“. Тепер німці виробили плян перевороту в Україні. Людиною, що своєю особою мала допомогти їм у тому — був ген. Павло Скоропадський, з яким вони і чорносотенці вже не від сьогодні були в якихсь перемових.

Німці заздалегідь представили Скоропадському свої точки, які давали їм ще більше влади в Україні, як цього вони ждали від теперішнього уряду. Ген. Скоропадський годився на все без застережень.

Тепер треба було тільки ждати на догідну хвилину. І вона скоро трапилася.

Український уряд вже бачив наявно до чого це все йде і почав потайки спішитися з організацією українських військових відділів в повітах, щоб мати їх на випадок перевороту. Рівночасно рішив арештувати ряд осіб, що стояли на чолі ворожого до українського уряду табору. Арештували спершу київського фінасіста Доброго, що був правою рукою німців в їх різних задумах, і між іншим самовільно подав німцям на власність одну з найбільших цукроварень України.

І власне це арештування Доброго було немов гаслом до виступу. Після цього арештування, серед німців почали ходити чутки, що ніби то якась організація „Комітет Порятунку України“ задумує вирізати в одну ніч усіх німецьких старшин. Німці почали негайно ділати. Ген. Айхгорн, покликаючи на те, що теперішній уряд безсильний забезпечити порядок і карність в краю, — видав наказ про заведення у всій Україні полевих судів.

Після земельного „закону“ цим наказом німці пере-

брали на себе майже всю ролю державної влади в Україні. Німецький п'ястук мав відтепер безглядно і безконтрольно панувати в УНР. Від суверенності залишилося вже дуже мало, а властиво не лишилось нічого. Айхгорн перебрав у свої руки всю цивільну й військову владу, не лише в Києві але у всій Україні.

В тих днях відбулися в Центральній Раді палкі бурхливі протинімецькі дебати, чути було погрози невиконання берестейського договору, погрози селянським повстанням, збройною боротьбою. Падали заклики до німців, — щоб опам'яталися, бо „коли цього не зробиться, то нехай Айхгорн знає, що йому доведеться держати тут не триста тисяч а три мільйони війська, так, щоб в кожному селі була залога і на кожних 20 кроків залізничні варта, бо нехай не забуває, що тут живе понад 30 мільйонів люду!“

Та тепер це були тільки голоси в порожнє: Доля Ц. Ради і її уряду була перерішена. Це були вже їхні останні передсмертні судороги в „союзних“ обіймах.

Одиноким способом визволитися зпід сильного німецького нажиму було тільки своє військо. Його не було, а до того німці вже поспішилися розбріти дивізію синезупанників. Касарні Січових Стрільців плк. Коновальця, що могли бути одинокою опорою тодішнього українського уряду, німці обставили скорострілами і загрозили, що в случаї найменшого поруху січовиків, відкриють на них вогонь і змасакрують їх.

Одного гарного дня, по заздалегідь розробленому плану, цілу дільницю міста, де містився будинок Ради оточили броневики. Вся німецька залога в Києві була в поготівлі. На касарні СС-ів націлили гармати. По місті розїхалися панцирні авта.

Коло четвертої години до Педагогічного Музею на Велико - Володимирівській вулиці, де містилася сая засідань Центральної Ради підійшов німецький відділ піхоти в силі 300 багнетів у повному озброєнні. За ни-

ми поволі рухався автопанцирник, що круто повернув і став коло головних дверей будинку.

Відділ вишикувався, розіслав стежі в бік Бібіківського бульвару й Фундуклеївської вулиці. Стежі нікого не пропускали в окружений район, бо це дивне явище стягнуло великий натовп народу.

Чотири кулемети були поставлені проти головного входу будинку Центральної Ради, а два в бік стеж. Відділилося біля сотні німців під командою лейтенанта. Ця сотня із зброєю наготові вдерлася на сальо засідань.

Командант ішов з піднесеним револьвером. Вискочивши наперед, запінившись, він закричав як божевільний, коверкаючи „общепанятною“ мовою: „іменем германскаво правітельства пріказиваю всім вам паднять руки вверх!“

— „Руки вверх!“ — закричали завчасу вивчені слова салдати, і стукаючи для більшого страху рушницями і чоботами, оточили присутніх.

Предсідник, докінчивши спокійно свою промову оголосив засідання зачиненим з приводу нападу.

Невеличкий лейтенант, помахуючи револьвером перед президією Ради і міністрами, вимагав видати йому міністрів земельних, військових і внутрішніх справ та директора політично - адміністраційного департаменту. Арештували німці тільки двох, бо інших в той час не було на салі.

З лайкою і погрозами брутально перевели німці ревізію у всіх присутніх, а канцелярії парламенту перерили німецькі салдати.

А на другий день, в тойже сам час пару вулиць далі в будинку цирку, на зїзді „союзу землевласників“ під охороною німецьких багнетів і 500 від ніг до зубів озброєних московських офіцирів — відбувалася комедія „всенароднього“ вибору ген. Павла Скоропадського на „гетьмана“ України. Це було 28 і 29 квітня 1918 року.

Душею перевороту був німецький ген. Гренер і від тепер це була властиво найвища верховна влада в Укра-

їні. Скоропадському, навіть хочби він і хотів та вмі^{ти} правити, лишилося небагато. Умови, що на них він згодився ще 24 квітня виглядали так:

Приймається усі умови берестейського договору, Центральна Рада буде розпущена. Скликана конституанта не зідеться. Нові вибори можуть відбутися, але після успокоєння краю і в порозумінні з німецьким командуванням.

Обсяг і вжиток української армії, яка має формуватися будуть вирішені за порозумінням з нім. командуванням. Німецькі військові суди залишаються чинними і в діяльності німецьких військових властей. Обезброювання населення належить виключно німецьким військовим властям і „їхніх наказів у цьому відношенні українські влади мають слухатись без суперечок“. Не можна допускати, щоб якась українська цивільна або військова установа перешкоджувала розпорядкам німецької військової влади, які признаються нею необхідними для вдержання спокою і ладу.

Зберігаються більші земельні господарства. В постачанні хліба та інших земельних продуктів ніяких перешкод не буде. За німецьку військову поміч Україна дасть відшкодування. Обсяг і засіб оплати будуть обмірковані і вирішені окремо.

При тому всьому німці дальше впевняли, що до внутрішніх справ держави не будуть встрявати. Але це на тлі останніх умов виглядало вже хіба на мало дотепний насміх.

Німці осягнули те, що хотіли. Мали згоду на те, що можуть розпоряджуватись в Україні як в своїй кольонії. Одначе, хоч як вузькі рами лишили вони для діяльності нового правління — здавалося, що все таки буде можна щонебудь доброго робити. Маючи в своїх руках всю владу і запевнення беззастережного послуху, — німці дещо успокоїлися і зробилися більш поблажливі.

Але рівночасно з переворотом до голосу прийшли тепер не тільки великі землевласники, фабриканти, фінансієри, але й ціла зграя різних московських чорносо-

тенців, що тоді, ховаючися перед більшовиками, влаштували собі велике розглушене кубло в Україні. Користаючи з того, що німцям в першу чергу залежало на таких людях, які будуть їх беззастережно слухати, а може з деяких інших оглядів, — вони навипередки летіли із своїми послугами і різними корисними для німців проектами. Свого чейже не давали!

Дійшло до того, що незабаром ці люди захопили в свої руки майже весь адміністративний апарат в Україні. Московська мова завелася, як друга по українській в урядуванні української держави, а згодом і виперла її.

Рівночасно з тим пішов шалений нажим на селянство. Німці насилу стали забирати зброю від селян, а ні то палили села. Поміщики почали таки надобре гуляти, накладали контрибуції, стягали їх, а коли не могли стягнути, примушували селян відрабляти. В усіх цих насиллях і німцям і поміщикам прийшла з послугами московська офіцерня і салдати. З них почали формувати спеціальні „карательні отряди“, які зараз же з'являлися там, де треба було заводити „лад і спокій“.

Німці, поміщики та карателі зливалися тепер в уяві селян в одне ціле, що треба було неминуче знищити. Почалися спротиви, бунти й повстання. А в слід за цим пішов ще більший терор, червоні півні загуляли попід селянські стріхи, почалися масові реквізиції і масакри сіл, по дорогах з'явилися трупи селян. Почало їх не бракувати і німцям. Навіть в їхньому скромному рахунку впродовж 6-ох місяців „гетьманщини“ є записаних понад 19.000 убитих німецьких вояків і старшин. А скільки „карні отряди“ своїми канчуками і шомполами списали селянських спин, скільки вислали на той світ і понищили українського майна — цього в ніякому списку ще й досі нема.

До того всього, зараз же після жнив, вийшов наказ, про право на врожай 1918 р. Цей закон наказував, що вся кількість хліба, харчового і кормового, за виїмком запасу потрібного для самого власника, поступає в роз-

порядження держави. Цього наказу почали таки надобре пильнувати „карательні отряди“.

Дійшло до того, що держава ніби звалася Україною, але в дійсності стан уже нічим не різнився від того, який був за часів Миколи II. Москалі, під німецькими крилами, вже зовсім явно почали не тільки господарити в Україні, але й переслідувати українців і заповняти тюрми всіми свідомими українцями. З України зробили вони собі гніздо, з якого замірялися назад воскресити із мертвих „єдиную неділімую“ матушку Росію!!

Але й німці заховувалися вже недвозначно. Виглядало так, якби й вони хотіли, щоб Україна перетривала в такому виді до відбудови Росії, і щоб там її прилучити назад.. Є незбиті докази на те, що Гассе, політичний дорадник і начальник розвідчого відділу „оберкоманди“ ще передтим увійшов був у звязки з московськими білогвардейцями, що від полудня, при допомозі ворожих Німеччині сил, збиралися відновляти „єдиную неділімую“ Росію. В заміну за їхній союз з німцями — Гассе обіцявав їм, через знаного ще й тепер Мілюкова, звернути Україну.

У звязку з цими плянами німці приказали Скоропадському зректися ростовської, таганрогської і донецької округи на користь Дону. За цей шматок української землі, вони хотіли собі зєднати донців і добровольчі банди Денікіна. З подібних причин не допустили вони до того, щоб Кубань приєдналася до України. На Криму скоро передали владу в руки москвинам. Румунії дали дозвіл, щоб Бесарабія відорвалася від України і увійшла в склад румунської держави. І тут українською землею купували собі чужу приязнь. Навіть у мирових переговорах з большевиками робили перешкоди, а то й ставали по стороні Совітів.

При тому німці дальше не допускали до того, щоб створилася українська армія, хоч радо витали всі московські відділи, що творилися в Україні.

Застрагли в чорноземі, заплутались в житах!

Вкінці опинилися серед бурхливого моря до краю ворожих настроїв. Незнаний старшина з Косачевої „Чарівної України“ оповідає:

„Нас цікавило тільки те, щоб у цій країні був спокій і лад, так довго, аж доки ми не витягнемо з неї все, чим природа її так щедро обдарувала. І треба признати, що це робилося зо сказеною точністю та діловитістю. Ми за кілька місяців вивезли звідсіль не тільки цілі транспорти пшениці, цукру, вугілля, лісу і беконів, але навіть цілі поїзди ч о р н о з е м у.

„Але ми з початку не второпали. Нас ошукала змієна краса цієї країни, її обманний спокій, ця споконвічна тиша, тиша кольонії. І ми за це заплатили.

„Тут щоночі застрілювали наших вояків, тут у білий день з нечевя спалахували графські палаци, запалені невідомо ким і коли... Тут кожної ночі переривався звязок між повітовими містами і чорновусі юнаки зникали невідомо куди, немов провалювались під землю. Але їх можна було зустріти в котромусь із повстанчих загонів.

„І врешті ці шовкові левади, ці кучеряві садки, ці гарно виплекані грядки городів, ховали в собі незліченну скількість зброї. У невинному вулику, що, здавалось, був тільки скарбницею золотого, бурштинового меду. — можна було найти частини скорострілів. Хмари бджіл неначе в згоді зо змовниками боронили своїх осель із якоюсь надзвичайною сказеною люттю.

„Між гарбузинням, у квасолинні і під листям буряків можна було побачити новенькі лискучі кольти й нагани. А засадивши руки за стріху першої хати з краю, можна було намацати дуло обріза - цього дивного покруча, що його помисл міг зродитися тільки тут, у цьому підсонні, із диявольською дотепністю приспособле-

ний до того, щоб могли переносувати зброю під самим оком вояцьких вартівень.

„Так одного гарного дня ми збагнули, що ходимо по землі наповненій динамітом, по землі, що дихає застроєним повітрям, що кожного з нас тут чекає смерть... Ми зрозуміли, що не сьогодні, то завтра нас перестріляють осьде, мов зайців, нашою-ж зброєю“.

Страшний суд був неминучий. Ціла Україна здавалась бути одним тільки динамітом. Треба було лише малої іскорки, щоб цей динаміт вибухнув із великанською силою, перед якою не могла би встоятися ніяка потуга. І ця іскра скоро прийшла!

З Білої Церкви кинуто гасло до всенароднього повстання. Потворилися повстанчі осередки. Селянство зірвалося у всій своїй масі і плавом поплив народ у повстанчі загони.

Села творили відразу вже озброєні сотні із своїми власними командантами і підстаршинами. Із сіл творилися полки, дивізії. Україна перетворилася в одну буйну повстанчу армію, що немов якась не з цього світу повинь безпощадно змітала перед собою усе супротивне.

20 німецьких і 16 австро - угорських дивізій виглядали на гриві тої повені, — як мала коробка, якою буруни тих хвиль кидали у всі боки. Загартовані в боях німці майже без спротиву піддавалися селянам, а ці відбирали від них зброю та все майно і відправляли далі наперед себе. І згадує даліше незнаний старшина, що сховався в полі, поза одним селом, перед повстанцями:

„Я обережно висунув голову ізза стовбура, понад яр, щоб роздивитись, що діється на дорозі. Та вмить я відсахнувся і затремтів. Те, що я побачив було страшне, було невидане!

„Цілий яр, уся дорога кишіла людьми. Я припав до землі, боячись ворохнутись і дивився, не міг відвести очей.

„Ліниво ного за ногою, черепашиним кроком сунули по колії підводи, запряжені всуміш волами й кіньми,

невеликими кіньми — гнідими, рябими, з квітками на чілках і в гривах...

„А на возах, убгавши лисячі морди в залізні плечі, сиділи на трьох кульгах скоростріли Люїса і Максима, новенькі, що по них ковзались багрянні вилиски сонця. З рушницями за плечима сиділи біля них на сіні, або на драбинах, селяни, гуторили й курили люльки. На їх грудях перехрещувалися скорострільні бинди.

„Сиділи не тільки чоловіки, сиділи дідугани й жінки. Пішо й кінно оточували вози юнаки, озброєні в рушниці і списи, дівчата з кольтами при боці, хлопчаки з гранатами й обрізами. Хто не мав зброї йшов із косою сторчма осадженою на кісцю, з герлигами, із штабами.

„А попереду на умаєнім сивім огирі їхав дебелий хорунжий, тримаючи в руці прапор, той чудесний прапор цієї країни, що на ньому так ніжно й зловісно зєднались блакит із золотом, небо з пшеницею. Їхав високо здіймаючи символ волі й добробуту, Богом даний знак селянської держави.

„Рівно й розмірно йшла ця валка. Не було в ній нічого із орди й навали. В порядку, ніким назовні некермованім, ішла незліченна армія в повстання.

„І саме, коли хорунжий розгорнув прапор нарівні з грушею, за якою я лежав, з розміреним кроком волів і коней, із тактом вибиваним люшнями й орчиками із цокотом підков — залунала пісня.

„Дивна була та пісня, широка як моря жит, співуча, як вітер понад ними. Було в ній щось жагуче, таємниче і чарівне, як і вся ця країна. Чулася в ній міць негнута, страшна потуга чорноземної раси. Я зрозумів, що під таку пісню вмирають. Вмирають і не шкодують того.

„Ішла армія, велика повстанська армія боронити своїх меж, своєї землі. Не зрада, не підступ, не хитрість — ні, сила, широкогруда, споконвічна, володіла цією армією, шикувала її лави.

„Тяжка була її хода, претяжка. Давно вже завернув хорунжий, вибрався з ярка, далеко вже маяв його стяг, а лавам не було кінця. Чергою вилискували рушниці й

скоростріли, їжились списи і все ще міряла пісня степу крок людям і тваринам.

„Я не лічив уже підвод. Їх було тисячі. І я, наїздник, почув, що краплі холодного поту виступили мені на чоло. Душа моя трусилась, справді загнана у п'яти. Пісня та давила мене, чавила мене, як малу нікчемну комашку. Я не міг оборонитись перед нею, я стратив себе. Я був ніщо супроти тої пісні, супроти тих тисяч, що йшли. Ішли своєю дорогою!

„І з великим жахом, незбагненим диким жахом я зірвався і побіг геть. Біг спотикаючись об ріллю, путаючись у буйнім, колосистім житі, як сусол, як перепілка мокрий від роси. Біг, куди ведуть очі, біг мов сновида, мов причинний, щоб тільки відбігти від тієї немилосердної пісні, біг, ратуючи рештки розуму із тієї чарівної країни“.

Втікав не тільки він. Втікали всі, що хотіли йти всупереч волі цієї „чарівної країни“.

Хмари повстанчих дивізій з усіх сторін прямували на Київ, змітаючи подорозі все, що ставало, чи здавалося, що хоче стати їм на дорозі.

Український чорнозем змивав із себе різномірний чужинецький намул. І вже незабаром українське село вливалось в свою золотоверху столицю.

Німці не спам'яталися, як опинилися поза межами України. З огірченням, розброєні, в холоді і в голоді, мов приголомшені якимсь великим ударом — німецькі відділи вертали до свого фатерлянду, не розуміючи напевно звідки це все на них прийшло.

Так виглядала перша ближча співпраця Німеччини з Україною. Гарно вона починалася, погано тривала, а ще поганіше кінчилася.

Глибшої щирости до змагань української нації в тодішніх відповідальних політиків Німеччини рішуче не було. Не бачили вони теж і більшого інтересу для Німеччини в існуванні самостійної української держави.

Не мали будьякого пляну перебудови існуючого тоді ладу на Сході Європи. Придержуючися давнього Бісмаркового напрямку, вони хотіли бачити Росію цілою, незміненою, але в якнайтіснішій приязні із собою і так, щоби цей, незвичайно поємний для збуту німецьких товарів, ринок, був для них якнайширше отворений.

Допомогу Україні — німці використали тільки, як хвиливу добру нагоду майже безплатно запастися у великі скількості ріжного добра. Після цього Україна мала назад вернутися в границі Росії. Ген. Людендорф так і писав: „Мені нічого не залежало на знищенню, або ослабленню Росії. Навпаки, я надіявся, що її відбудова вийде з України“. З цієї причини німецька політика на Україні не мала ніякого глибшого змислу, ані пляну. Вона, кажучи словами Д. Дорошенка, — „робилася грубими салдатськими руками“.

Так було в недавньому минулому. Тепер, якщо йде про політичні обрії нової Німеччини, дещо змінилося. Але й триває немало із того, що ми бачимо на прикладі 1918. р. Та про це довідаєтеся з одного з найближчих випусків „Новин“, що вийде п. н. „ГІТЛЕР І УКРАЇНА“.

К І Н Е Ц Ї

Пояснення чужих слів

1. Граф Чернін — австрійський міністр заграничних справ, що в імені Австро-Угорщини підписав був договір з Україною.

2. ген. Гофман — начальний вожд німецької східної армії, представник головного командування німецької армії на переговори з Україною.

3) Фатерлянд — Батьківщина.

4) УНР — Укроїнська Народня Республіка.

6) Поміщик — ділич, власник більших обшарів землі.

7) Терор — насилля.

8) „У свині (тобто в селянина) свиню одержав“

9) „Оберкоманда“ — головне німецьке військове командування в Україні.

10) Фійськовий аташе — військовий співробітник посольства.

на що всі ждете!

вийде під наголовком

ЧИ БУДЕ ВІЙНА І КОЛИ?

В ній найдете глибоку розцінку сьогоднішних світових сил і предбачення найближчих подій — полковника Ф. ГУДИМИ!

Хто такий плк. Ф. Гудима?

Це виїмкова людина, яка має вроджену здібність **ДУШЕЮ** відчувати історію і **ПЕРЕДБАЧУВАТИ** майбутні події.

Походить зі старої козацької старшинської родини з Полтавщини. Ще перед війною скінчив в Петрограді артилерійську школу і вже тоді, будучи в ранзі поручника, **предбачив російсько-японську війну з її погубними для Росії наслідками.** За це мало не попав був у тюрму. У 1913 р. **предповів світову війну і російську революцію.** В часі українських визвольних змагань був призначений до головної гарматної управи і **предповів неповодження акції Петлюри і його близьку смерть.** 1920 р. був призначений до міністерства військових справ й опісля на начальника штабу корпусу поліції і жандармерії. Тепер живе на еміграції.

Від деякого часу плк. Гудима будить подив своїми надзвичайно влучними предбаченнями. На пів року поперід **предбачив убивство канцлера Австрії — Дольфуса, заздалегідь предбачив прилучення Австрії до Німеччини і те, що канцлер Шушінг скінчить свою кар'єру в тюрмі.** В той час, коли це навіть нікому ще не снилось — **предбачив упадок і розбір Чехословаччини!**

В цій книжці, що вийде у нас під наголовком

Чи буде війна і коли?

запізнаєтеся з думками п. плк. Гудими про сьогоднішню замотану світову політику про те, що на його думку нам несе найближчий час:

Чи вдасться Англії розбити блок Німеччини — Італії — Японії і чи зможе перешкодити їхнім плянам.

Чи буде війна, коли вона вибухне, де, з ким і за які землі буде вона провадитися.

Яка доля жде большевицьку Росію, Китай, які страти понесе Румунія, Югославія і інші.

Що принесе НАМ найближча війна, і чи багато ми на ній скористаємо. х

ЦЮ КНИЖКУ ВИ ПРОЧИТАЄТЕ З ЗАПЕРТИМ ВІДДИХОМ, ВОНА ОТВОРИТЬ ВАМ ОЧІ, ДОДАСТЬ ВІРИ!

На оказове не піде ані один примірник!

Тому:

СПІШІТЬСЯ З ВИСИЛКОЮ ПЕРЕДПЛАТИ!

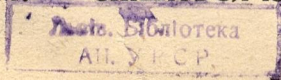
Якщо не можете ще рішитися на те, щоби вислати згори передплату на 6 або 12 книжок, то зберіть поміж знайомими по 20 гр. і замовте відповідну скількість покищо тільки цієї одної книжечки! Ми вишлемо їх на Вашу адресу, а Ви пороздаєте тим, що зложилися!

ЗАМОВЛЯЙТЕ БІЛЬШІ СКІЛЬКОСТІ ДО КОЛЬПОРТАЖІ!

Якщо хочете замовити більшу скількість тільки цієї книжки — мусите або згори прислати гроші відчисливши собі відразу 30%, або прислати поруку від якоїсь установи. Якщо хочете напостійне зайнятися поширюванням „Новин“ добре прочитайте те все, що є на стр. 3 - 4 окладки і поступіть так, як там кажеться.

КНИЖКА „ЧИ БУДЕ ВІЙНА?“ МАТИМЕ ТАКИЙ ЗМІСТ, ЩО ЇЇ ВІДРАЗУ РОЗХОПЛЯТЬ УСІ!!

ТОМУ — СПІШІТЬСЯ ІЗ ЗАМОВЛЕННЯМИ!

ГОЛОСІТЬСЯ НА представників!

„НОВИНИ“ це в сучасну пору один із найкращих засобів до того, щоби піднести національну свідомість і політичну освіту якнайширших народніх мас!

Тому треба, щоби „Н О В И Н И“ знайшлися в руках кожного українця!

В кожній місцевості повинен знайтися такий, що поставить своїм завданням масово поширювати „Н О В И Н И“ серед старших і молоді!

ТОМУ ГОЛОСІТЬСЯ НА ПРЕДСТАВНИКІВ!

Якщо Ви зрозуміли вагу поширення „Новин“ і постановили приступити до співпраці в напрямі якнайбільшого їх поширення — напишіть листа до Видавництва такого змісту:

До В - ва „Новини“

Прошу прийняти мене в ряди представників „Новин“ і спершу вислати мені по. прим. кожного випуску починаючи від числа. Як треба буде висилку збільшити, або зменшити повідомлю негайно на чекові при висилці грошей за попереднє число.

Зобов'язуюся докладати всіх зусиль, щоби приєднати якнайбільше читачів для „Новин“ у своїй місцевості.

На кожному кроці і при кожній нагоді буду пропагувати „Новини“ і поширювати. При тому заявляю під словом чести, що завсіди точно до 15 днів після одержання посилки вирівнаю грошеву належність.

У випадку, якби з непередбачених причин я не міг би далше займатися поширенням „Новин“ і не мав змоги повідомити про це В - во — прошу у всіх справах звертатися і слати книжки на адресу мого доброго знайомого.

Зобов'язуюсь точно виконувати всі доручення вказівки і поуки, які висилатиме до мене В-во в справі поширення „Новин“.

— — — — —
підпис і точна адреса.

До цього письма треба залучити теж такі дані пре себе: 1. Скільки маєте літ, 2. Яку школу покінчили, 3. В яких

0,90 коп (1986) РЛ 381

Należytość pocztowa
uiszczono gotówką

„НОВИНИ”
Лwów—Скарбківська 4, м.

установих чи товариствах берете участь, 4. Скільки приблизно мешканців у Вашій місцевості, скільки українців, 4. Яка свідомість серед них.

А крім того побажаним булоб теж, щоб Ви залучили ще й посвідку від якоїсь установи, в якій Ви є членом, про те, що Вас знають як свідому чесну та солідну особу.

Отож голосіться на представників!

Коли одержимо від Вас письмо з заявою — негайно вишлемо бажану кількість примірників і постійно будемо в якнайближчому контакті.

„СОКОЛИ“, „ЛУГИ“, „ОРЛИ“, „КРУЖКИ ХЛІБОРОБСЬКОЇ МОЛОДІ“, „САМООСВІТНІ ГУРТКИ“, „ГУРТКИ МОЛОДІ“ і інші замовляйте для своїх членів разом по кількадесят примірників „НОВИН“. Поручіть комусь із членів, щоби постійно займався цією справою. Сповніте нараз два добрі діла: будете поширювати вартісну і позиточну книжку а з опусту будете мати такий дохід, на який не раз треба давати кілька вистав! На замовлення з печаткою установи — висилаємо навіть без грошей до 50 примірників!

Наступна книжка матиме такий зміст, що її розхоплять того самого дня, як одержите! Тому добре обдумайте скільки маєте замовляти!

Декому висилається це число, як оказове. Прочитайте його і або передплатіть або вишліть залученим чеком 20 гр. і повідоміть, щоби Вам в друге не слати!

Видавництво „НОВИНИ“ — Власник Ярослав Боднар
Wydawca: W. Kunańec Redaktor P. Bukalo
Видавець: В. Кунанець Редактор: П. Букало
Graficzne Zakłady „Victoria“, Lwów, 3-go Maja 5. tel. 280-49.
Графічні Заведення „Victoria“, Львів, 3-го Мая 5. тел. 280-49.

1. ОВІНИ

747.
YUNY N. 1 lipiec 1939 20 гр.
Ч. 1 липень 1939 20 гр.
Р. Боднар

